

ACADEMIA DE ȘTIINȚE SOCIALE ȘI POLITICE A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
I N S T I T U T U L D E A R H E O L O G I E

STUDII ȘI CERCETĂRI
DE
NUMISMATICĂ

VOLUMUL VI

EXTRAS

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

BUCUREȘTI

1975

În prealabil citeva cuvinte despre planul lucrării. După datele introductiv—uzuale : prefața, bibliografia selectivă, lista abrevierilor și a ligaturilor — monografia în discuție cuprinde cinci mari secțiuni.

Cea dintâi, intitulată *Preliminaries*, se ocupă de principalele probleme ale istoriei economice a secolelor XI—XII : criza monetară din secolul al XI-lea, determinarea gravității specifice a monedelor de aur și de electru, emise de la 1081 la 1254 (în vederea obținerii titlului), reevaluarea monedei bizantine în sec. al XII-lea, terminologia monetară a aceluiași secol, data reformei monetare a lui Alexios I Comnenul, *Palatia kai Nea Logarika* (tratat fiscal din secolul al XII-lea, cuprinzând echivalențe monetare), costumul imperial de ceremonie — acest capitol fiind necesar pentru înțelegerea descrierii tipurilor monetare.

Secțiunile a II-a și a III-a sînt rezervate descrierii emisiunilor monetare și comentariilor aferente (a II-a, de la 1081 la 1201 ; a III-a, de la 1201 — la 1261).

Secțiunea a IV-a, cu titlul *Considerații generale*, cuprinde în realitate două capitole, primul tratînd despre obiceiul bizantin (moștenit dealfel și de otomani) de a face plăți cu pungii cuprinzînd un număr determinat de monede, al II-lea capitol fiind consacrat studierii locului pe care l-au avut emisiunile monetare în cadrul economiei bizantine din perioada examinată.

Ultima secțiune cuprinde lista tezaurelor descoperite în Peninsula Balcanică cercetate de autor, o notă suplimentară despre citeva emisiuni monetare de care a luat cunoștință în timpul imprimării lucrării, indicii de emitenți, monetării și nume de monede, de tezaure, de termeni privitori la costumul imperial bizantin de ceremonie, de reprezentări religioase, indice general. Lucrarea se încheie cu 51 planșe și două hărți, una a Imperiului bizantin din perioada 1081 — 1261, a doua a tezaurelor monetare. În interior, numeroase tablouri ajută la o mai ușoară înțelegere a expunerii tezelor susținute de autor.

Este, firește, dificil să rezumăm, în limitele strîmte ale acestei note de lectură, rezultatele obținute de Michael F. Hendy, rod al unor laborioase cercetări. Pentru a informa pe cercetătorii din țara noastră, vom scria aici numai reperele principale.

1. Data exactă a reformei monetare a lui Alexios I Comnenul : 1092, dată stabilită printr-o minuțioasă analiză a împrejurărilor istorice care au caracterizat prima parte a domniei lui Alexios I.
2. Clasificarea emisiunilor monetare pe monetării, stabilindu-se cronologia relativă a emisiunilor fiecărui atelier în parte, chiar dacă datele exacte nu pot fi încă fixate.
3. Identificarea unor emisiuni monetare de tip bizantin imobilizat, aparținînd unor autorități străine : Imperiul latin, al doilea țarat bulgar (monede de imitație).

4. Identificarea atelierelor monetare care au funcționat în sec. XII—XIII. Dezvoltînd ideile exprimate mai de mult de către D. M. Metcalf, autorul stabilește existența în aceste secole și a altor monetării, în afară de cea de la Constantinopol : Thessalonica, Philippopolis ; pentru imperiul de Niceea, s-au bătut monede mai întîi la Niceea, apoi la Magnesia și la Thessalonica.

Chiar dacă unele ipoteze propuse de autor mai au încă nevoie de dovezi suplimentare, trebuie să recunoaștem că materialul adunat și clasificat cu atîta rîvnă poate servi oriunde ca punct de plecare pentru noi cercetări.

În încheiere, ne asociem observațiilor aduse de Mme Cécile Morrisson — în NC 7, 11, 1971, p. 366, n. 1 — cu privire la absența totală din acest studiu a tezaurelor descoperite în România. Unele din ele, ca de exemplu cele publicate de Ileana Băncilă în SCN, 1, 1957, p. 425 — 438, Octavian Iliescu, SCN, 3, 1960, p. 493 — 45 și Bucur Mitrea, SCN, 3, p. 497 — 499, ar fi putut servi autorului ca material suplimentar pentru studiul cronologiei emisiunilor monetare ale Comnenilor.

Octavian Iliescu

S. DUŠANIĆ, *Sluga Branko. Padina-srednjevekovna ostava* (Sluga Branko. Tezaurul medieval de la Padina), Extras din *Arheološki pregled Belgrad*, 10 (1968), (6) p.+2 pl. (pl. XXII—XXIII).

Această lucrare a mai fost prezentată în paginile publicației noastre (de către B. Mitrea, în SCN, 5, 1971, p. 417), dar din eroare, în locul numelui autorului s-a indicat acolo numele redactorului responsabil al periodicului *Arheološki pregled* din Belgrad, în al cărui cuprins a apărut. Făcînd cuvenita rectificare, vom adăuga aici citeva cuvinte despre acest interesant tezaur monetar medieval, alcătuit din 225 piese și anume : *Ungaria* : 1 florin de aur, emis de Ludovic I, și 122 dinari, emisiuni de la Carol Robert și Ludovic I ; *Serbia* : 13 groși de tipul matapanului venețian, cu legenda VROSIYS REX (2 ex.) și STEFAN REX (11 ex.) ; 42 groși, emiși de Dušan, ca rege (1331 — 1346) și ca împărat (iar, 1346 — 1355) ; 15 groși emiși de Branko (circa 1352), cu legenda Sluga Branko ; 3 groși cu coif, tip Ljubić, p. 193, nr. 14 — 16 ; *Bosnia* : 2 dinari, emiși de Ștefan Kotromanić (1322 — 1323) ; *Bulgaria* : 38 groși emiși de Ivan Alexandru și Mihail și 1 gros emis de Sracimir ; *Țara Românească* : 3 dinari emiși de Vlaicu Vodă, doi de tip comun, cu legenda latină, al III-lea de același tip, cu legenda slavă, variața Ioan Vlatislav Voevoda (emisiuni databile din 1369 — 1377, n.n.).

Autorul observă că aceste trei monede de la Vlaicu Vodă indică *terminus post quem* al ascunderii tezaurului (p. 4). În același scop, noi am adăuga la aceste piese și doi dinari ungurești, tip C.N.II. nr. 89 b; Unger, nr. 442, datați de ultimul autor: 1373–1382, deci depășind limita cronologică a emisiunilor lui Vlaicu Vodă, care moare pe la 1377. Publicarea detaliată a tezaurului de la Padina ar fi de dorit, ea fiind susceptibilă de a aduce o contribuție valoroasă în domeniul numismaticii sud-est europene.

Octavian Iliescu

LUBOMÍR NEMEŠKAL, *Českokobudějovické mincovna v letech 1569–1611* (Monetăria de la České Budějovice în anii 1569–1611), Jihočeské Muzeum, České Budějovice, 1969, 136 (–138) p. + (4) + 16 pl., cu rezumat german la p. 112–119.

Dr. Lubomír Nemeškal, directorul secției numismatice a Muzeului național din Praga, și-a consacrat cercetările mai recente istoriei monetăriilor care au funcționat în trecut pe teritoriul actual al Cehoslovaciei. Pe această linie de preocupări, i se datorește o bine documentată monografie asupra monetăriei din Jáchymov (celebră prin emiteria primilor taleri boemi, la 1519/1520), cu titlul *Jáchymovská mincovna v první polovině 16. století (1519/1520–1561). Význam ražby tolaru* (Monetăria din Jáchymov în prima jumătate a secolului al XVI-lea. Importanța emiterii talarilor), Nakladatelství Československé Akademie Věd, Praha, 1964, 207 (–208) p. + 8 pl., cu rezumat german la p. 185–194.

Noua sa monografie este dedicată de data aceasta istoriei monetăriei din České Budějovice (în Boemia de Sud), între anii 1569–1611. Autorul arată că monetăria din acest oraș a avut o activitate sporadică și anterior, la sfârșitul secolului al XIII-lea, când a bătut bracteați, apoi probabil pe la 1470, când, după unii autori, s-au bătut aici dinari în numele lui Matei Corvin. Se ocupă apoi pe larg de adevărata perioadă de înflorire a acestei monetării (1569–1611). Argintul exploatat în minele Rudolfov din apropiere — denumite astfel după numele împăratului Rudolf al II-lea —, trimis anterior altor monetării din Boemia, începe să fie folosit din 1569 la bătarea monedelor imperiale în atelierul deschis aici, la České Budějovice, sub conducerea meșterului monetar Tobias Gebhart. Imprimând pe monedele bătute de el un cap de leu, ca semn distinctiv, Gebhart activează în monetăria locală pînă la 1578.

În 1578, atelierul monetar de la České Budějovice trece sub conducerea administratorului Christoph Schönfeldt, care marchează monedele emise de la această dată și pînă la 1584 cu inițialele CS într-un cerc și semnul distinctiv: stea cu șase raze.

Capitolul următor e consacrat ultimei perioade de activitate a monetăriei din České Budějovice, sub conducerea meșterului monetar Christoph Mattinghofer, de la 1584 la 1611. Semnul său distinctiv era un cap de leu (așezat într-un oval, între 1584–1589; liber, în legendă, între 1589–1603; într-un scut mic, între 1603–1611).

În incheiere, se arată că monetăria de la České Budějovice a funcționat în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, alături de cele de la Kutná Hora, Jáchymov și Praga, pentru completarea numerarului necesar țărilor cehe; ea nu a putut însă concura pe celelalte, mai bine utilitate, și ca atare, și-a încetat activitatea în 1611.

Remarcăm folosirea pe scară largă, de către autor, a materialului de arhivă, izvoare directe, foarte bogate, pentru studiul activității acestei monetării.

Octavian Iliescu

E.A. PAHOMOV, *Moneti Gruzii*, Tbilisi, Izdatelstvo Mejnreba, 1970, 352 p. + 19 + 5 pl. în afară de text.

Lucrarea lui E. A. Pahomov apărută în capitole încă înainte de primul război mondial și mai tîrziu în volum separat este republicată prin îngrijirea regretatului numismat gruzin D. G. Kapanadze, sub egida Muzeului de stat al Academiei gruzine de științe.

În economia ei putem distinge două părți. În prima parte este prezentat textul original pînă la pagina 275. În cea de a doua parte (p. 277–350) sînt „Comentariile” lui D. G. Kapanadze, care în ordinea paginilor din lucrarea lui E. A. Pahomov pune la punct în starea actuală a cercetării fiecare problemă care este tratată. Un număr de 19 planșe, la care comentatorul și noul editor a mai adăugat alte 5, ne îngăduie să urmărim cu destulă ușurință toate amănuntele de pe monede.

Opera de față constituie o lucrare de bază la care numismații se vor referi în cercetările lor privind monedele gruzine.

Bucur Mitrea